

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 17 marca 2023 r.

Pozycja 34

POSTANOWIENIE z dnia 1 marca 2023 r. Sygn. akt SK 85/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski – przewodniczący
Wojciech Sych – sprawozdawca
Rafał Wojciechowski
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 1 marca 2023 r., skargi konstytucyjnej R.K. o zbadanie zgodności:

art. 306 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 508) w zakresie, w jakim przewiduje możliwość przepadku materiałów i narzędzi, jak również środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, stanowiących własność osoby trzeciej, z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1, art. 64 ust. 1 i 3 oraz art. 21 Konstytucji,

postanawia:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. R.K. (dalej: skarżący) jest współnikiem w spółce [...] s.c. z siedzibą w L. i prowadzi sieć lombardów pod tą nazwą. W ramach spółki nabył od innego przedsiębiorcy zegarki oznaczone znakami towarowymi Diesel, Tommy Hilfiger i Emporio Armani, co zostało udokumentowane fakturami VAT. Zegarki te, jako dowody rzeczowe w postępowaniu przygotowawczym w sprawie o przestępstwo oznaczania towarów znakami towarowymi bez wymaganych uprawnień oraz dokonywania obrotu towarami oznaczonymi takimi znakami, zostały odebrane skarżącemu przez policję po przeszukaniu lombardów. Dochodzenie w omawianej sprawie zostało następnie umorzone wobec niewykrycia sprawcy. Jednocześnie prokuratura wystąpiła do sądu z wnioskiem o orzeczenie przepadku zegarków, jako że miały one służyć do popełnienia przestępstwa.

Postanowieniem z 22 lutego 2018 r., sygn. akt [...], Sąd Rejonowy w P. orzekł przepadek i zarządził zniszczenie dowodów rzeczowych w postaci wskazanych zegarków. Na rozstrzygnięcie to skarżący złożył zażalenie. Postanowieniem z 22 maja 2018 r., sygn. akt [...], Sąd Okręgowy w P. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

W skardze konstytucyjnej z 22 sierpnia 2018 r. skarżący wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 306 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 776; dalej: p.w.p.) w zakresie, w jakim przewiduje możliwość przepadku materiałów i narzędzi, jak również środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, stanowiących własność osoby trzeciej, z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1, art. 64 ust. 1 i 3 oraz art. 21 Konstytucji.

Uzasadniając podniesione w skardze zarzuty, skarżący stwierdził, że zakwestionowana regulacja narusza zasadę odpowiedzialności karnej jedynie za popełniony czyn zabroniony (art. 42 ust. 1 Konstytucji). Zauważył mianowicie, że zastosowanie przepadku przedmiotu czynu zabronionego w sytuacji, gdy należy on do osoby nieuczestniczącej w jego dokonaniu, budzi kontrowersje, w szczególności gdy właściciel rzeczy objętych przepadkiem nie ma wpływu na działanie sprawcy oraz możliwości zapobieżenia czynowi. Zaskarżony przepis w żaden sposób nie chroni interesu osoby trzeciej, gdyż nie wskazuje ani wytycznych, które uzasadniałyby zastosowanie przepadku wobec właściciela nieuczestniczącego w popełnieniu przestępstwa, ani okoliczności, w których sąd w takim wypadku byłby obligatoryjnie zobowiązany odstąpić od jego orzeczenia. Powoduje to, że niekiedy przepadek nie dotyka bezpośrednio sprawcy czynu, lecz godzi w osobę niemającą związku z jego popełnieniem. Poniesienie odpowiedzialności karnej musi być przy tym konsekwencją dopuszczenia się przez konkretnego człowieka określonego czynu, a zakwestionowana regulacja wprowadza zasadę absolutnej odpowiedzialności osoby trzeciej za czyny dokonane przez sprawcę przestępstwa.

Art. 306 ust. 2 p.w.p. ma także naruszać zasadę sprawiedliwości i zasadę proporcjonalności (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji), ponieważ nie respektuje wymogu stosowania dolegliwości o stopniu nie wyższym niż niezbędny do osiągnięcia założonego celu. O ile orzeczenie przepadku ma charakter fakultatywny, o tyle pozostawiona sądom swoboda jego stosowania, a w konsekwencji również ingerencji w prawo własności osób trzecich jest nadmierna (art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji). Przewidziane przez ustawodawcę rozwiązanie prowadzi do pozbawienia właściciela możliwości wykonywania prawa własności rzeczy, użytych do popełnienia przestępstwa bez jego wiedzy i woli.

Następstwem karania za przestępstwo popełnione przez osobę, za którą podmiot karany nie ponosi odpowiedzialności, jest utrata zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Regulacja taka nie jest niezbędna do realizacji interesu publicznego.

2. W piśmie z 29 grudnia 2020 r. stanowisko w sprawie zajął Prokurator Generalny, wnosząc o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Prokurator Generalny zauważył, że skarga konstytucyjna jest nadzwyczajnym środkiem ochrony konstytucyjnych praw i wolności naruszonych przez władze publiczne, a zarzut niezgodności z Konstytucją regulacji stanowiących podstawę ostatecznego orzeczenia musi bezwzględnie dotyczyć przepisów, które ukształtowały sytuację prawną skarżącego.

Merytoryczne rozpoznanie analizowanej skargi uzależnione jest zatem od ustalenia, czy art. 306 ust. 2 p.w.p. był podstawą orzeczenia przepadku przedmiotów należących do skarżącego. Przepis ten upoważnia sąd – w razie skazania za przestępstwa penalizowane przez art. 305 p.w.p. – do zastosowania przepadku materiałów, narzędzi i środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa; stosuje się go również w razie umorzenia postępowania w wypadkach wskazanych w art. 45a ustawy z dnia

6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444, ze zm.; dalej: kodeks karny, k.k.). Odwołując się do powszechnego znaczenia poszczególnych wyrażen, przez „materiał” należy rozumieć to, z czego wytwarza się lub z czego składają się albo powstają pewne rzeczy, „narzędzie” oznacza urządzenie umożliwiające ręczne wykonanie określonej czynności lub pracy, a „środek” to coś, co umożliwia lub ułatwia zrobienie czegoś.

Zabezpieczone w trakcie przeszukania lombardów zegarki oznaczone były nieautentycznymi znakami towarowymi, stanowiąc przedmiot czynności wykonawczej przestępstwa z art. 305 p.w.p. Nie były one materiałami, narzędziami lub środkami, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa. W konsekwencji art. 306 ust. 2 p.w.p. nie mógł stanowić podstawy normatywnej orzeczenia ich przepadku.

Na gruncie kodeksu karnego wyróżniono trzy grupy przedmiotów podlegających przepadkowi: 1) pochodzące bezpośrednio z przestępstwa (art. 44 § 1 k.k.), 2) służące do popełnienia przestępstwa lub do tego przeznaczone (art. 44 § 2 k.k.), 3) takie, których wytwarzanie, posiadanie, przesyłanie, przenoszenie, przewóz lub obrót nimi stanowią przestępstwo (art. 44 § 6 k.k.). Przepadku przedmiotów określonych w art. 44 § 1 lub 2 k.k. nie orzeka się, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi (art. 44 § 5 k.k.). Jeżeli natomiast przedmioty wskazane w art. 44 § 2 lub 6 k.k. nie stanowią własności sprawcy, ich przepadek można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie (art. 44 § 7 k.k.).

Orzekające o przepadku zegarków sądy powszechne jako podstawę swoich rozstrzygnięć podały art. 44 § 2 k.k., nie wyjaśniając, dlaczego rzeczy oznaczone nieautentycznymi znakami towarowymi zakwalifikowały jako przedmioty służące do popełnienia przestępstwa. Z postanowienia sądu drugiej instancji wynika, że zegarków nie można było zwrócić skarżącemu, gdyż handlując nimi, wprowadzałyby w błąd co do ich oryginalności. Stwierdzenie to sugeruje, że sąd potraktował zegarki jako przedmioty pochodzące z przestępstwa lub takie, którymi obrót stanowi przestępstwo, przy czym powinien był wyjaśnić, dlaczego zegarki nie podlegają zwrotowi uprawnionemu podmiotowi lub wskazać przepis ustawy szczególnej umożliwiający orzeczenie przepadku przedmiotów niebędących własnością sprawcy przestępstwa. Niezależnie jednak od tego, Trybunał Konstytucyjny nie może rozstrzygać o tym, czy sąd prawidłowo zastosował art. 44 § 2 k.k., gdyż Trybunał nie wypowiada się na temat aktów stosowania prawa.

Prokurator Generalny zauważył, że skarżący nie wykazał, iż art. 306 ust. 2 p.w.p. stanowił podstawę wydanych w jego sprawie rozstrzygnięć. Nie wskazał także argumentów za uznaniem, że stała i powtarzalna praktyka orzecznicza dookreśliła jego treść w taki sposób, iż domyślnie jest on podstawą orzekania przepadku przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstw określonych w art. 305 p.w.p. Z tego względu sformułowany w analizowanej skardze zarzut niezgodności z Konstytucją dotyczy pozostającej poza kognicją Trybunału sfery stosowania prawa. Jednocześnie Prokurator wskazał, że skarżący nie przedstawił również odpowiedniego uzasadnienia swoich zastrzeżeń, ograniczając się w zasadzie do stwierdzenia naruszenia przez art. 306 ust. 2 p.w.p. chronionych konstytucyjnie praw podmiotowych.

3. W piśmie z 15 grudnia 2021 r. w imieniu Sejmu stanowisko w sprawie zajął jego Marszałek, wnosząc o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Marszałek Sejmu zauważył, że w drodze skargi konstytucyjnej można kwestionować jedynie zgodność z Konstytucją aktów normatywnych stanowiących podstawę indywidualnego rozstrzygnięcia zapadłego wobec skarżącego. Rozważana przesłanka nie została spełniona w odniesieniu do zakwestionowanego art. 306 ust. 2 p.w.p., gdyż podstawą materialnoprawną orzeczenia o przepadku zegarków należących do skarżącego był art. 44 § 2 k.k.,

przy czym sądy powinny przywołać również art. 45a § 2 k.k., przewidujący możliwość zastosowania przepadku w razie umorzenia postępowania przygotowawczego z powodu niewykrycia sprawcy czynu zabronionego, oraz art. 44 § 7 k.k., regulujący przesłanki przepadku przedmiotów niebędących własnością sprawcy.

Zdaniem Marszałka, art. 306 ust. 2 p.w.p. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 44 § 2 k.k., co potwierdza zarówno doktryna prawnicza, jak i orzecznictwo sądowe. Zakres zastosowania pierwszego wymienionego przepisu ogranicza się wyłącznie do zdarzeń określonych w jego hipotezie, tj. do sytuacji, gdy popełnione zostało przestępstwo wskazane w art. 305 ust. 1 lub 2 p.w.p., a następnie doszło do skazania sprawcy. Należy przy tym pamiętać, że norma szczególna wyłącza stosowanie normy ogólnej jedynie w zakresie ściśle unormowanym przez przepis szczególny; tego ostatniego nie wykląda się bowiem rozszerzająco.

W analizowanej sprawie art. 306 ust. 2 p.w.p. nie mógł znaleźć zastosowania, ponieważ nie zapadł wyrok skazujący, a postępowanie przygotowawcze zakończyło się wydaniem przez prokuratora postanowienia o jego umorzeniu. W tej sytuacji orzekające sądy prawidłowo zastosowały art. 44 § 2 k.k., chociaż powinny przywołać również art. 45a § 2 i art. 44 § 7 k.k. Jedynie te przepisy mogły stanowić przedmiot skargi konstytucyjnej. Jednocześnie nie zachodzą w tym wypadku przesłanki, które uzasadniałyby zastosowanie zasady *falsa demonstratio non nocet*, gdyż nie ulega wątpliwości, że intencją skarżącego było zakwestionowanie zgodności z Konstytucją właśnie art. 306 ust. 2 p.w.p.

4. Rzecznik Praw Obywatelskich, zawiadomiony o toczącym się postępowaniu w sprawie niniejszej skargi konstytucyjnej, poinformował w piśmie z 22 września 2020 r., że nie zgłasza w nim swojego udziału.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Skarga konstytucyjna powinna przy tym spełniać warunki określone w ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

2. Skarga konstytucyjna inicjująca postępowanie w niniejszej sprawie nie spełniała wymogów warunkujących jej merytoryczne rozpoznanie, co pociągnęło za sobą konieczność umorzenia postępowania w całości na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Przedmiotem skargi może być bowiem jedynie zarzut niezgodności określonej regulacji prawnej z Konstytucją, jeżeli na podstawie tej regulacji podjęto rozstrzygnięcie ingerujące w konstytucyjne wolności lub prawa jednostki. Potwierdzając trafność argumentacji przedstawionej w pismach Sejmu i Prokuratora Generalnego, Trybunał Konstytucyjny uznał, że regulacja zakwestionowana przez skarżącego nie stanowiła podstawy zapadłego wobec niego ostatecznego orzeczenia.

3. Podniesiony w skardze zarzut niezgodności z Konstytucją został sformułowany wobec art. 306 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U.

z 2021 r. poz. 324, ze zm.; dalej: p.w.p.) w brzmieniu obowiązującym, które zostało ustalone 31 sierpnia 2007 r. przez art. 1 pkt 67 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. Nr 136, poz. 958). Przepis ten stanowi, że w razie skazania za przestępstwo określone w art. 305 ust. 1 i 2 p.w.p., sąd może orzec przepadek na rzecz Skarbu Państwa materiałów i narzędzi, jak również środków technicznych, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, chociażby nie były własnością sprawcy.

Trybunał Konstytucyjny zauważył jednak, że podstawą materialnoprawną wydanych przez sądy pierwszej i drugiej instancji rozstrzygnięć o przypadku przedmiotów w postaci zegarków oznaczonych nieautentycznymi znakami towarowymi był art. 44 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm.; dalej: k.k.), zgodnie z którym sąd może orzec, a w wypadkach wskazanych w ustawie orzeka, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa. Dodatkowo sąd drugiej instancji przywołał w uzasadnieniu swojego orzeczenia art. 45a § 2 k.k., który stanowi, że jeżeli zebrane dowody wskazują, iż w razie skazania zostałyby orzeczone przepadek, sąd może go orzec także w wypadku umorzenia postępowania z powodu niewykrycia sprawcy.

Z porównania treści art. 306 ust. 2 p.w.p. i art. 44 § 2 k.k. wynika, że przepisy te pozostają w relacji *lex specialis – lex generalis*, a to znaczy, że nie mogą one jednocześnie znaleźć zastosowania do tej samej sytuacji, gdyż regulacja szczególna wyłącza regulację ogólną. Podanie przez sądy art. 44 § 2 k.k. jako podstawy materialnoprawnej rozstrzygnięć o przypadku zegarków wyklucza zatem możliwość przyjęcia, że podstawę tę stanowił, choćby w dorozumiany sposób, nieprzywołany w orzeczeniach art. 306 ust. 2 p.w.p.

Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że na pewne mankamenty rozstrzygnięć zapadłych w sprawie skarżącego wskazali pozostali uczestnicy postępowania, jednak podkreślił, iż nie jest uprawniony weryfikować aktów stosowania prawa. W konsekwencji nawet gdyby uznać, że art. 44 § 2 k.k. został zastosowany nieprawidłowo, Trybunał nie może, niejako w zastępstwie sądu, wskazać poprawnej podstawy prawnej orzeczenia i poddać jej kontroli zgodności z Konstytucją. Na marginesie należy zaznaczyć, że uprawnienie do kwestionowania podstawy prawnej rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji miał sam skarżący, który jednak – jak wynika z treści rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji – nie skorzystał z niego we wniesionym zażaleniu.